

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Маршук Юлія Сергіївна ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ВНАСЛІДОК НЕНАЛЕЖНОГО НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ: ТЯГАР ДОВЕДЕННЯ ВИНИ	606
Новиченко Михайло Юрійович МІСЦЕ КРИПТОВАЛЮТИ В СИСТЕМІ ЦИФРОВИХ ПЛАТІЖНИХ ІНСТРУМЕНТІВ	609
Оскілко Олексій Олегович ДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ВИЗНАЧЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	610
Романовський Денис Сергійович АЛІМЕНТНІ ПРАВОВІДНОСИНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ (ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНА ПЕРСПЕКТИВА)	613
Сухий Євген Олександрович ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПРАВА НА ЖИТЛО.....	615
Шамота Олександр Володимирович ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ.....	617
Якушев Станіслав Ігорович КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ІНСТИТУТУ КОМПЕНСАЦІЇ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ (НА ПРИКЛАДІ ФРАНЦІЇ ТА АНГЛІЇ)	618

СЕКЦІЯ 14. ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО У СВІТЛІ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ

Голубева Неллі Юріївна ДО ПИТАННЯ ПРО ПОЗБАВЛЕННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ ЩОДО ДИТИНИ, ЯКА ДОСЯГЛА ПОВНОЛІТТЯ.....	621
Андронов Ігор Володимирович БЕЗПАПЕРОВИЙ ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС	623
Бут Ілля Олександрович АЛЬТЕРНАТИВНІ ПОЗОВНІ ВИМОГИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	626
Дрогозюк Крістіна Борисівна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗМІЩЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ОНЛАЙН-БЛОГАХ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	628
Павлова Юлія Сергіївна ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУДОВІЙ СИСТЕМІ	630
Полуніна Ольга Олександрівна ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ СПРАВ ПРО УСИНОВЛЕННЯ: ВНУТРІШНІ ТА МІЖНАРОДНІ ВИМІРИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ.....	632
Полюк Юлія Іванівна ПОЗАСУДОВІ ПРОЦЕДУРИ ЗАХИСТУ ЯК СПОСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА.....	634
Стоянова Тетяна Анатоліївна РОЛЬ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ У СПРАВАХ ПРО ВИДАЧУ ТА ПРОДОВЖЕННЯ ОБМЕЖУВАЛЬНОГО ПРИПИСУ	636
Цал-Цалко Юлія Юліївна ТИМЧАСОВИЙ ПРИХИСТОК ДИТИНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	638
Яніцька Інна Анатоліївна ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЩОДО ОПИКИ ТА ПІКЛУВАННЯ НАД ДІТЬМИ. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ	640
Гончарук Анастасія Сергіївна РІВНІСТЬ СТОРІН В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ	641
Кикоть Артем Володимирович РОЛЬ УСНИХ ДОКАЗІВ У ФОРМУВАННІ СИСТЕМИ РИМСЬКОГО ПРАВА.....	644
Петренко Наталія Дмитрівна ШТРАФ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ БРАЗИЛІЇ.....	645
Привиденцев Олександр Геннадійович ОРИГІНАЛ ЕЛЕКТРОННОГО ПОВІДОМЛЕННЯ ЯК ДОКАЗ В РАМКАХ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА.....	647
Сатановська Олена Валентинівна ЕЛЕМЕНТИ ЖИТЛОВИХ ПРАВОВІДНОСИН: СУБ'ЄКТ, ОБ'ЄКТ ТА ЗМІСТ	650
Снітко Андрій Сергійович НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ В РОЗВИТКУ ПРОЦЕДУРИ ОНЛАЙН ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ... ..	652

СЕКЦІЯ 15. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ

Харитоновна Олена Іванівна САМОЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ.....	655
---	-----

Особливої уваги заслуговує дотримання принципу гендерної рівності ст. 60 СК України, якою передбачено, що «майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині та чоловікові на праві спільної сумісної власності незалежно від того, що один з них не мав з поважної причини (навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, хвороба тощо) самостійного заробітку (доходу)».

Хоч і непрямо, але дана стаття визнає домашню працю жінки та її догляд за дітьми, які формально є неоплачуваними, такими, що мають вартість на ринку праці, і, таким чином, внесок жінки в матеріальний добробут родини. Однак сучасні умови диктують й іншу поведінку в родині, як, наприклад ведення домашнього побуту, що зосереджується на чоловікові, коли дружина повністю фінансово забезпечує родину.

Також ст. 75 встановлює, що право на утримання (аліменти) того з подружжя, хто є непрацездатним та потребує матеріальної допомоги, за умови, що другий із подружжя цю матеріальну допомогу може надавати. Актуалізація даних положень є дуже доречною у період загострення Covid-19. Слід відмітити, що дане положення діє не тільки на час існування шлюбу, але й протягом одного року від дня розірвання шлюбних відносин.

Сучасне українське сімейне законодавство розглядає тривале проживання чоловіка й жінки однією сім'єю як зареєстрований шлюб в соціологічному розумінні, урівнюючи його з зареєстрованим у правовому сенсі.

Саме тому ст. 91 передбачається, що «якщо жінка та чоловік, які не перебувають у шлюбі між собою, тривалий час проживали однією сім'єю, той із них, хто став непрацездатним під час спільного проживання, має право на утримання відповідно до статті 76 цього Кодексу» [4].

Список використаних джерел

1. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 52. Ст. 561.
2. Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : указ Президента України від 26.07.2005 р. *Офіційний вісник України*. 2005. № 30. Ст. 1791.
3. Про внесення змін до Сімейного кодексу України щодо підвищення шлюбного віку : Закон України від 15.03.2012 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 49. Ст. 562.
4. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 135.

Ключові слова: Гендерна рівність, сімейні правовідносини, пандемія та її вплив, статеві стереотипи, рівноправ'я та рівні можливості.

Keywords: Gender equality, family legal relations, the pandemic and its impact, gender stereotypes, equality and equal opportunities.

Якушев Станіслав Ігорович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного права*

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ІНСТИТУТУ КОМПЕНСАЦІЇ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ (НА ПРИКЛАДІ ФРАНЦІЇ ТА АНГЛІЇ)

Шкоду поділяють на матеріальну та нематеріальну (моральну). Встановлення матеріальних збитків не викликає, здебільшого, особливих труднощів, тоді як виникають складності, коли йдеться про моральну шкоду. Цей вид шкоди з матеріальної точки зору є невідчутним і адекватних критеріїв його оцінки не існує, що зумовлює неоднозначність судової практики

щодо розміру компенсації за аналогічними справами. Також необхідно зазначити, що відшкодування нематеріальних збитків у порівнянні з матеріальними є новим інститутом, який серед країн континентального типу уперше з'явився у XIX столітті у судовій практиці Франції, і згодом поширився у Німеччині, а в Англії, представниці країн загального права, моральна шкода відшкодовувалась у судовому порядку з XVIII століття. На появу цього приватноправового інституту безпосередньо вплинув розвиток концепції прав людини, зокрема права на свободу, життя, ім'я, репутацію тощо.

На відміну від матеріальної шкоди, моральну (нематеріальну) важко визначити, навіть її позначення є неоднозначним (нематеріальна шкода, неекономічна шкода, моральна шкода та ін.), тому в найбільш узагальненому вигляді її розглядають як таку, що за своєю природою є нематеріальною. Така невизначеність у самій термінології моральної шкоди безпосередньо впливає на визначення кола осіб, до яких звернено це право, на характер адекватного відшкодування завданих збитків тощо.

Французька правова традиція протиставляє матеріальні збитки моральним, англійська поділяє їх на матеріальні та негрошові, тож спостерігається певна симетрія у поглядах на це явище. Матеріальна шкода та нематеріальна (моральна) шкода є проявами більш загального поняття шкоди, тому поширена у французькій правовій доктрині визначення одного явища лише за допомогою посилання на інше призводить до дисбалансу, а спроба надати їй визначення зосереджується, здебільшого, на переліку прикладів моральної шкоди.

Ще одним питанням, що має велике значення при формулювання існуючої таксономії моральної шкоди в цих двох правових системах, є відмінність між історичним розвитком компенсації за біль та страждання та іншими конкретними втратами, з одного боку, і тим, як обмеження нематеріальних інтересів були компенсовані, з іншого. Це пов'язано з тим, що правові системи розрізняють правопорушення і конкретні втрати, що виникають як їх результат, що можуть бути як грошовими, так і нематеріальними, і в такому випадку шкода є абстрактною, оскільки, як тільки захищений інтерес, наприклад, репутаційний, порушується, фактично і є заподіяною шкодою.

Правова доктрина загального права пропонує різні підходи до питання відшкодування моральної шкоди через компенсацію: компенсація служить для відшкодування того, що інакше вважалося б неправомірним заподіянням шкоди людям або їхньому майну [1, с. 257]; компенсація існує не тільки для відшкодування збитків, але й для відновлення моральної рівноваги, для вибачення чи вираження каяття [2, с. 74]; компенсація взагалі не може компенсувати моральну шкоду, вона компенсує лише збитки, і сприяє виправленню помилок, меншою мірою, ніж вибачення чи покарання [3]; компенсація має супроводжуватися вибаченнями, щоб виправити помилку [4, с. 402]. Узагальнення поглядів щодо питання відшкодування моральної шкоди через компенсацію є їх класифікація на три групи: 1) моральна школа вимагає лише відшкодування збитків (несправедливість полягає лише зі шкоди); 2) моральна школа вимагає відшкодування заподіяної збитків (коли порушення відрізняється від шкоди); 3) моральна шкода вимагає відшкодування як збитків, так і несправедливості [5, с. 402].

Визначення моральної шкоди в Англії та моральної шкоди у Франції лежать в основі деяких асиметрій у правовому підході до економічних та неекономічних втрат: якщо перша з них вважається матеріальною, то друга традиційно характеризується нематеріальністю. Дослідники звертають увагу на те, що історико-компаративний аналіз надає можливість побачити загальну тенденцію як в англійському, так і у французькому праві, засновану на дуалістичному погляді на проблему «тіло-розум», відповідно до якого моральна шкода розглядається як нематеріальна [6, с. 72].

Отже, компаративний аналіз інституту компенсації моральної шкоди, як справедливо зазначають дослідники, дає підстави зазначити, він має «давнє, глибоке коріння і згадка про нього міститься ще у Законах XII таблиць» [7, с. 427], і цивілістична наука та судова практика протягом тривалого часу розвивала підходи щодо цього питання та виокремила категорії

моральної шкоди, серед яких «моральна шкода як короткочасний розлад душевного стану; біологічне ушкодження, тобто психофізичне ушкодження особи, піддане медико-правовій оцінці, яке впливає на її повсякденне життя та стосунки, але не залежить від її здатності заробляти; екзистенціальна шкода, яка, завдаючи шкоди іншим конституційно захищеним правам, компрометує здатність здійснювати діяльність, яка виконує людська особа» [8, с. 199]. У більшості європейських країн, наприклад, Іспанії, Бельгії, Італії, Греції, Португалії, Франції, використовується поняття моральної шкоди, але його визначення на законодавчому рівні ще не узгоджено.

Список використаних джерел

1. Goodin R. Theories of compensation. *Liability and Responsibility: Essays in Law and Morals* / eds. R. Frey, C. Morris. Cambridge, 1991. P. 257–289.
2. Feinberg J. Justice and Personal Desert. *Doing and Deserving: Essays in the Theory of Responsibility* by Joel Feinberg. Princeton, 1970. P. 95–118.
3. Roberts R. C. Justice and Rectification: A Taxonomy of Justice. *Injustice and Rectification* / eds. R. C. Roberts. New York, 2002. P. 7–28.
4. Griseri P. Punishment and Reparation. *The Philosophical Quarterly*. 1985. Vol. 35, Iss. 141. P. 394–413.
5. Hayenhjelm M. Compensation as Moral Repair and as Moral Justification for Risks. *Ethics, Politics, and Society*. 2019. Vol. 2, iss. 1. P. 33–63. URL: <https://philarchive.org/archive/HAYCAM-3>
6. Gutierrez A. «Weakness» in the context of the compensation of non-pecuniary losses in English law and French law. *La faiblesse en droit*. 2020. Vol. 34. P. 71–83. URL: https://www.arantxa-gutierrez.com/files/pdfs/faiblesse_droit.pdf
7. Панченко О. І. Генеза розвитку інституту відшкодування моральної шкоди у трудовому праві. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України* : зб. наук. пр. Івано-Франківськ, 2023. Вип. 63. С. 418–431. DOI: <https://doi.org/10.15330/apiclu.63.4.18-4.31>.
8. Булеца С. Б. Особливості компенсації та види моральної шкоди в Італії. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 3. С. 194–200. DOI: 10.24144/2788-6018.2024.01.33.

Ключові слова: моральна шкода, матеріальна шкода, нематеріальна шкода, компенсація,

Keywords: moral (non-pecuniary) damage, material damage, immaterial damage, compensation.